

HEYDƏR ƏLİYEVİN

Akademik İsa Həbibbəylinin tədqiqatlarında

Salatın ƏHMƏDLİ,
dosent

(Əvvəli ötən saylarımızda)

* * *

İsa Həbibbəylinin "Heydər Əliyevin dövlətçilik təlimi və müasir dövr" məqaləsində dövlət xadimi Heydər Əliyevin çoxillik ictimai-siyasi fəaliyyəti (1969-1986) araşdırılır, "Sovet rejiminin inkişafda olan dövrü (1969-1986), mürəkkəb keçid prosesləri (1987-1990), Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi mərhələsi (1991-2003) kimi səciyyələnən 35 illik bir epoxanın aparıcı şəxsiyyətlərindən, əsas simalarından olan Heydər Əliyevin böyük siyasətdə keçdiyi çətin və şərəfli yol, ən çətin məqamlarda onun tutduğu obyektiv və qəti mövqe, atdığı düşünülmüş addımlar, əldə etdiyi ciddi və mühüm nəticələr əslində çox mənalı və ibrətamiz məktəbdir", - deyən İsa Həbibbəyli beynəlxalq siyasi aləmdə və Azərbaycanda özünəməxsus xüsusi yeri və əhəmiyyəti olan, tarixə düşən, hər yeni tarixi mərhələ üçün aktual və müasir səslənən, həmişəyaşarlıq qazanmış Heydər Əliyev siyasət məktəbi kimi özünü təsdiq etdiyini vurğulayır. Onun məruzələri, nitqləri, çıxışları, imzaladığı tarixi qərarlar və sərəncamlar, hətta verdiyi tapşırıq və tövsiyələrini küll halında "həmin böyük siyasət məktəbinin möhtəşəm və mötəbər dərsliyi" kimi yüksək qiymətləndirir: "Heydər Əliyevin siyasət kursunun bu böyük dühanın parlaq adını və çoxcəhətli fəaliyyətini, geniş dünyagörüşünü və mənalı irsini əhatə edən zəngin dövlətçilik təlimi siyasət-ideoloji baxışlar sistemidir. Heydər Əliyev siyasət kursu - global yanaşma ilə milli dəyərlərin vəhdətindən yoğrulmuş düşünülmüş yetkin təlimdir. Heydər Əliyev siyasət kursu - milli dövlətçilik təliminin strategiyasından, xalqın inkişaf dialektikasının taktikasından ibarətdir. O, böyük siyasətin uzaqvaran topu, ağır artilleriyası idi. Heydər Əliyev siyasət kursu - xalqı bir yumruq kimi birləşdirən, yaşadan, səfərbər edən və daha böyük gələcəyə aparan gerçək siyasətin ifadəsidir. Nəhayət, Heydər Əliyev siyasət kursu - cəmiyyət həyatının, ümum-milliy inkişafın əbədiyyət ünvanlı lokomotividir".

Böyük sınaqlardan çıxmış Heydər Əliyev siyasət kursunun nüvəsini, cəvhər-

rini Azərbaycançılıq təliminin təşkil etdiyini bildiren alim bu fikirdədir ki, "Azərbaycançılıq çoxcəhətli istiqamətlərə malik olan Heydər Əliyev siyasət kursunun tac damarındır", müstəqil Azərbaycan isə "universal zəkaya malik olan Heydər Əliyev dühasının şah əsəridir".

Azərbaycançılıq məfkurəsinin publisistikaya XIX əsrin axırlarında Məhəmmədəğa Şahtaxtı, ədəbiyyata XX əsrin əvvəllərində Cəlil Məmmədquluzadə, milli siyasətə, dövlətçilik təliminə isə keçən yüzilliyin sonlarında qüdrətli siyasət xadimi Heydər Əliyevin gətirdiyini söyləyən İsa Həbibbəyli məhz Heydər Əliyevin onun yüksək siyasət ideyalarını dəstəkləyir, ağıllı və uzaqgörən siyasətinin nəticəsi olan Azərbaycançılıq təliminin müstəqil Azərbaycanın dövlətçilik ideologiyasına çevrilməsini, onun ilk dəfə olaraq dünya azərbaycanlılarını vahid Vətən amalı ətrafında birləşdirməsini, Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayının tarixə dünyanın müxtəlif qitələrinə səpələnmiş Azərbaycan xalqı nümayəndələrinin Heydər Əliyev forumu kimi daxil olmasını alqışlayır: «Hamımızın bir vətəni var. Bu - Azərbaycandır» kimi ata sözlünə çevrilmiş müdrik kəlamın da müəllifi Heydər Əliyevin olduğunu söyləyən alim Dünya Azərbaycanlıları ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin "Heydər Əliyevin milli dövlətçilik strukturuna daxil etdiyi qurum" bilir. Xarici ölkələrdə Azərbaycan diasporunun formalaşdırılmasının, inkişaf etdirilməsinin də Heydər Əliyevə aid olan tarixi xidmətlərdən biri kimi qiymətləndirir.

"50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının lideri" Heydər Əliyevin "azərbaycançılıq təlimi"nin tarixi dəyərlərlə müasir inkişafı özündə cəmləşdirdiyi, "siyasət kursunun ana maddəsi" xalqımızın dövlət müstəqilliyindən ibarət olduğu, hələ sovet hakimiyyəti illərindən Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə doğru düşünülmüş qəti addımlar atdığı, böyük siyasət-ideoloji çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycan dilini dövlət dili kimi Azərbaycan Sovet Respublikasının Konstitusiyasına daxil etdiyi, Cəmiyyət Naxçıvanski adına Hərbi Liseyi təşkil etməsi, milli hərbi kadrlarının hazırlanması üçün baza yaratması, həm milli şüurun, həm də milli kadrların formalaşdırılması istiqamətində apardığı ardıcıl iş, həyata keçirdiyi məqsədyönlü dövlət siyasətinin xalqımızı gələcək müstəqilliyə hazırlamağa xidmət etməsi, müstəqillik qazandıqdan sonra çoxcəhətli siyasət fəaliyyətinin daha geniş miqyas alması, sistemli, ardıcıl və açıq xarakter daşması Heydər Əliyevin xalqımız və dövlətimiz qarşısında misilsiz xidmətləri kimi yüksək qiymətləndirilir.

1990-cı ilin şaxtılı qış günlərində Moskvadakı Azərbaycan Daimi Nümayəndəliyinə gələrək Respublikada 20 yanvar faciəsi törətmiş Sovet İttifaqı rəhbərliyini kəskin şəkildə ittiham edən, qətiyyətli bəyanatla çıxış edən Heydər Əliyevin "yeni tarixi epoxanın başlanğıcında müstəqillik uğurundakı mübarizəsinin parolu kimi böyük əhəmiyyət" kəsb etdiyini yazır: "Qarabağda gedən böyük oyunların xalqın başına açdığı müsibətlər dövründə, Qarabağ savaşının zor, çətin, mürəkkəb dövründə onun Naxçıvan Muxtar Respublikasının əhalisini öz ətrafında birləşdirərək Azərbaycanın bu qədim diyarını erməni işğalından xilas etməsi, Naxçıvan parlamentin-

də milli dövlətçilik atributu olan üçrəngli bayrağın Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzi kimi qəbul edilməsi, Naxçıvanın muxtariyyət statusunu ifadə edən formatdan «Sovet Sosialist» sözlərinin çıxarılması, Naxçıvanda mövcud olan sovet ordusu hissələrini dinc yolla tərkisilah etməsi, həmin ordu birləşmələrinin mülkiyyətini, silah-sursatını qansız-qurbansız Muxtar Respublikanın balansına keçirməsi, milli ordunun təməlini qoyması, Naxçıvanda çalışdığı illərdə 31 dekabrın "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü" kimi qəbul edilməsinə dair qəbul etdiyi tarixi qərar "müstəqillik uğrunda mübarizədə Heydər Əliyevə məxsus qəhrəmanlıqlardır", - deyir.

İsa Həbibbəyli Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin ikinci mərhələsini araşdırır, yenidən qazanılmış, sadəcə elan olunmuş dövlət müstəqilliyinin itirilmək təhlükəsi qarşısında qalan ölkəmizin ictimai-siyasi, iqtisadi-hərbi problemlərinin uğurlu həllində böyük rolunu göstərir. Qondarma Talış-Muğan Respublikasının ləğv edilməsi, Vətənimizin ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanılması, ölkənin parçalanma təhlükəsinin aradan qaldırılması, Heydər Əliyevin müstəqilliyin gerçək mənada möhkəmləndirilməsi yollarındakı danılmaz böyük xidmətidir. Ermənistan - Azərbaycan münasibətini dayandırması, atəşkəs sazişinə nail olması, mütəşəkkil, nizamlı ordunun yaradılması görkəmli dövlət xadiminin müstəqillik uğrunda mübarizəsində mühim tarixi hadisə sayılmağa layiqdir. Ölkədə müstəqilliyin daha da möhkəmləndirilməsinə hesablanmış gənişmiqyaslı islahatların gerçəkləşdirilməsi, elmin, təhsilin, mədəniyyətin sürətlə inkişaf etdirilməsi sayəsində milli düşüncənin dərinləşdirilməsi nəticədə etibarilə müstəqillik təfəkkürünün yetkinləşməsinə, dönməz xarakter almasına özünün sanballı töhfəsini vermişdir".

İsa Həbibbəyli Heydər Əliyevin siyasət təlimində xüsusi əhəmiyyətə malik olan məsələlərdən biri kimi ictimai-siyasi sabitliyi dəyərləndirir. Azərbaycanda dövlət müstəqilliyinin başlanğıc illərində, AXCP-Müsavat hakimiyyəti dövründə ölkədə yaranmış "xaos, çarşınlıq"ın ciddi və təhlükəli bir böhranın yaranmasına gətirib çıxarması, "təhlükəli vəziyyət yaradan, qorxu, vahimə oyadan, çarşınlıq toxumları səpən gizli silahlı dəstələrin, terrorçu qrupların" qətiyyətlə zərərsizləşdirilməsini "Heydər Əliyevin ictimai-siyasi sabitliyi təmin etmək baxımından həllinə nail olduğu əsas məsələlərdən biri" bilir. "Hətta dövlət çevrilişinə cəhd göstərən, silahlı yolla hakimiyyəti devirmək istəyən, sağdan-soldan dəstək alan axınların kökünü kəsilməsi Azərbaycanda müstəqilliyin sabahına ümidlə baxmağa böyük inam yaradı. Bu mənada, Azərbaycanda bərqərar olan sabitlik görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev tərəfindən ölkəmizə bəxş edilmiş böyük ərməğandır, əvəzsiz nemətdir. Sabitlik - Heydər Əliyev inkişaf strategiyasının siyasət-ideoloji və hüquqi təminatıdır".

Tədqiqatçı-alim Heydər Əliyevi Azərbaycanda müstəqil dövlətçiliyin baş memarı kimi qiymətləndirir. Dövlət quruculuğu prosesini düşünülmüş şəkildə irəli aparan, dünya təcrübəsinə, ölkəmizin imkanlarına və tələbatlarına uyğun şəkildə dövlət qurumlarının formalaşdırılması, gərəksiz təşkilatların ləğv edilməsi, yenilərinin yaradılması yollarında ki səylərinin "özünəməxsus dövlətçilik siması olan müstəqil bir ölkənin formalaşdırılması ilə nəticələndiyini, qeyri-peşəkar kadrların yüksək ixtisaslı, təcrübəli mütəxəssislərlə əvəz edilməsi də dövlət quruculuğu sahəsində böyük irəliləyişin təmin edilməsinin hərəkətverici qüvvəsinə çevrildiyini, qeyd edir: "Nəticədə Azərbaycanda cəmiyyət həyatını irəliləyən aparıcı, müstəqillik şəraitində qarşıda duran problemləri həll etməyə qadir olan, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən qəbul edilən güclü bir dövlət strukturu ərsəyə gətirilmişdir".

Heydər Əliyevin xarici siyasət sahəsindəki rolunu araşdırır, onun "tarazlaşdırılmış, balanslaşdırılmış xarici siyasət"ni onun adı ilə bağlı olan siyasət təlimi ana maddələrindən biri bilir: "Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin xarici siyasət strategiyasını müəyyən edərək tarazlaşdırılmış siyasət yanaşmanı əsas kimi qəbul etməyi vacib saymışdır. Tarazlaşdırılmış xarici siyasət dövlətimizin maraqlarına uyğun olan ölkələrin hamısı ilə əlaqə yaratmağa, münasibətləri daha da inkişaf etdirməyə şərait yaradan müstəqil siyasət yanaşma kimi özünü doğrultmuşdur. Bu yanaşma Azərbaycan dövlətinin siyasət mühitdə böyük dövlətlərin şərtlərini deyil, öz ölkəsinin maraqlarını əsas götürməsinə şərtləndirmişdir. Siyasətin bu formatı beynəlxalq aləmdə Azərbaycana çoxlu dost ölkələr və etibarlı tərəfdaşlar qazandırmışdır. Nəhayət, bu siyasət formatı Azərbaycanın müstəqil surətdə xarici siyasət yeridə bilməsini təmin etmişdir".

Neft strategiyasının əsasını qoymuş Heydər Əliyevin müstəqil dövlətimizin taleyində neft sənayesinin xüsusi rolunu və əhəmiyyətini lazımı səviyyədə dəyərləndirməsi, Neft strategiyasının beynəlxalq layihələrin, iqtisadi proqramların həllinə doğru istiqamətləndirilməsi, «Bakı-Tbilisi-Ceyhan» neft ixrac boru kəmərinin, «Bakı-Tbilisi-Ərzurum» qaz kəmərinin, «Bakı-Tbilisi-Qars» dəmir yolu layihələrinin də Ceyhana uzanan nəhəng magistralı tamamladığı, beləliklə, neft siyasətinin Azərbaycanın hərtərəfli inkişafının əsas generatoru statusunu qazandığı, hətta ölkəmizdə qeyri-neft sektorunun inkişafının da "uğurlu neft strategiyasının bəhrəsi" olduğu bildirilir.

Sosial yönümlü büdcə siyasətinin də Heydər Əliyev "siyasət kursuna" aid olduğu və ardıcıl olaraq xalqın həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə dövlət qayğısı siyasətini izlədiyini, Prezident təqaüdü formatında rəğbətəndirmənin təsis edilməsinin Müstəqil Azərbaycanın adlı-sanlı ziyalıların, alimlərin və mədəniyyət xadimlərinin qorunub saxlanılmasına, yaşadılmasına uğurla xidmət etdiyini, vaxtaşırı Prezident mükafatlarının verilməsinin də "ölkəmizdə yeni nəsəl, böyük istedadlara dövlət dəstəyinin" əməli ifadəsi olduğunu, məhz bunların sayəsində «Heydər-xalq, xalq-Heydər» formatında müdrik ata sözləri formalaşdığını yazır: "Heydər Əliyev siyasət kursu daim inkişafda olan bir təlim olaraq yaşayır və həmişə müstəqilliyimizin daha da möhkəmləndirilməsinə təkan verir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu böyük və sınaqlardan çıxmış dövlətçilik strategiyasını yaradıcı şəkildə və böyük sərişlə ilə davam və inkişaf etdirir".

